

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2023.19>

Р. Е. Погосян
аспірант

ВПНЗ «Університет сучасних знань»
orcid.org/0009-0002-9995-2919

ПРАВОВА ПРИРОДА ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

В даній статті досліджено правову природу проблеми правового захисту прав ветеранів війни.

Визначено, що досліджувана проблема не є предметом лише однієї науки і репрезентована у вітчизняному дискурсі як міждисциплінарна, що вимагає певних комплексних підходів для її з'ясування. Така наукова мультидисциплінарність певним чином може бути пояснена багатоінституціональним механізмом публічного адміністрування правового захисту ветеранів війни.

Не можна безпідставно спрощувати методологічні засади даної роботи, адже досліджувана проблематика не може бути віднесена лише до предметної галузі науки адміністративного права. Об'єктивно джерела правоутворення, що були нами розглянуті, є складним міжгалузевим комплексом. Однак на самому початку роботи нами було визначено те, що саме адміністративістський підхід є базовим. Тому правові норми, які регулюють адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни, виступають ядром цього міждисциплінарного комплексу, до якого слід віднести окрім джерел адміністративного права, джерела права національної безпеки та військового права, права соціального забезпечення, що базуються на фундаменті норм конституційного права та права прав людини.

Враховуючи те, що адміністративне право є провідним для багатьох галузей публічного права, подібно до того як цивільне право – щодо інших галузей приватного права, пріоритетність адміністративного підходу не викликає жодного сумніву. Однак методологічно правильним буде загострити проблему таким чином: що більшою мірою визначає правову природу предмета нашого дослідження – військове право чи право соціального забезпечення?

Автором відзначено, що це не просто юридико-технічне питання наукової та нормативної «підвідомості», у цій проблемі віддзеркалюється політико-правовий дуалізм соціального статусу військової людини як воїна та громадянина. Тому наступним кроком нашого дослідження має бути короткий екскурс в історію проблеми, що дозволить остаточно розставити всі теоретико-методологічні пріоритети.

Інституціональна багатоманітність адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни обумовлює і певну неоднозначність визначення галузевої належності нормативно-правових актів, які регулюють цю діяльність.

Ключові слова: права людини і громадянина, війна, військовослужбовці, адміністративно-правовий статус, державні гарантії, методологія.

Pohosian R. E. THE LEGAL NATURE OF THE PROBLEM OF LEGAL PROTECTION OF THE RIGHTS OF WAR VETERANS

This article examines the legal nature of the problem of legal protection of the rights of war veterans.

It was determined that the investigated problem is not the subject of only one science and is represented in the national discourse as interdisciplinary, which requires certain complex approaches for its clarification. Such scientific multidisciplinary can in a certain way be explained by the multi-institutional mechanism of public administration of legal protection of war veterans.

It is impossible to unduly simplify the methodological principles of this work, because the researched issues cannot be attributed only to the subject area of the science of administrative law. Objectively, the sources of law-making that we have considered are a complex interdisciplinary complex. However, at the very beginning of our work, we determined that the administrative approach is the basic one. Therefore, the legal norms that regulate the administrative and legal protection of the rights of war veterans are the core of this interdisciplinary complex, which should include, in addition to the sources of administrative law, the sources of national security law and military law, the law of social security, which are based on the foundation of the norms of constitutional law and law human rights.

Considering the fact that administrative law is the leader for many branches of public law, just as civil law is for other branches of private law, the priority of the administrative approach does not cause any doubt. However, it would be methodologically correct to sharpen the problem as follows: what determines the legal nature of the subject of our research to a greater extent – military law or social security law?

The author noted that this is not just a legal and technical issue of scientific and regulatory "subordination", this problem reflects the political and legal dualism of the social status of a military man as a soldier and a citizen. Therefore, the next step of our research should be a short excursion into the history of the problem, which will allow us to finally set all theoretical and methodological priorities.

The institutional complexity of the administrative and legal protection of the rights of war veterans also causes a certain ambiguity in determining the sectoral appropriateness of the regulatory and legal acts that regulate this activity.

Key words: human and citizen rights, war, military personnel, administrative and legal status, state guarantees, methodology.

Постановка проблеми. При всій на перший погляд законодавчій визначеності правового регулювання захисту прав ветеранів війни це питання є надзвичайно складною теоретико-правовою проблемою, постійна актуалізація якої пов'язана зі з'ясуванням фундаментальних, інституціональних

засад самої системи права. Як слідує із базових методологічних приписів наукознавства, без попереднього теоретичного усвідомлення загальної сутності досліджуваних явищ покрокове вирішення всіх часткових практичних питань кожного разу повертатиметься до вихідного пункту пізнання. Така онтологічна проблематика діалектики загального і особливого в контексті конкретної науково-дослідної роботи суто юридичного змісту може бути розв'язана тільки за умови визначення правової природи об'єкта даного дослідження.

Метою статті є розкриття правової природи проблеми правового захисту прав ветеранів війни.

Стан дослідження. Питання прав людини і громадянина були предметом дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців: Доннеллі Дж., Бремс Е., Васильєва М. С., Рабинович П. М. та ін. Втім, питання прав військовослужбовців та ветеранів війни, на жаль, не були досліджені.

Виклад основного матеріалу. Як стверджує сучасна теоретична адміністративістика, *правова природа* – це передусім «критерій (або засіб) юридичної ідентифікації. Встановлення правової природи починається з виявлення ознак явища, які дають підстави вважати його правовим. На другому етапі за сукупністю таких ознак доводиться його належність до певної галузі, підгалузі, інституту, субінституту права. Таким чином, категорія «правова природа» корелюється з елементами системи права. Дослідити і встановити правову природу означає дослідити і встановити приналежність явища до елементів системи права» [1].

Багатоваріантність визначення правової природи і сутності захисту прав ветеранів війни демонструє огляд основних доктринальних джерел цієї проблематики, які розподіляються за основними напрямками правової науки наступним чином. Варто згадати праці на рівні дисертаційних та монографічних досліджень таких учених як: (1) у галузі *конституційного права*: Борисова К. С., Кириченко Ю. В., Назарко Ю. В.; (2) *адміністративного права* Башкатова В. В., Ліжєвський А. Л., Світличний О. П., Уханенко С. А., Чекан М. М.; (3) *військової справи та військового права*: Артеменко А. Б., Коваль В. П., Люткефенд Т., Мушкевич М. І., Пашинський В. Й., Прудов Ю. А., Фрідріх Ю.; (4) *права соціально-забезпечення*: Комоцька І. О., Малюга Л. Ю., Тищенко О. В., Шумило М. М.; (5) *державного управління*: Толуб'як В. С., Халецька А. А., Юрченко Ю. Д.; (6) *процесуального права*: Бевзенко В. М., Колпаков В. К.; Панова Г. В. та багато інших.

Особливе методологічне значення для подальшого дослідження порушеної проблематики мають фундаментальні роботи, авторами яких є такі вчені як Артеменко А. Б., Батаєва К. В.,

Вовчук Т. М., Гордієнко Є. П., Башкатова В. В., Світличний О. П., Борн Г., Флурі Ф., Ланн С., Микитюк Д. Ю., Пилип В. В., Ткаченко І. М.

Отже, досліджувана нами проблема не є предметом лише однієї науки і репрезентована у вітчизняному дискурсі як міждисциплінарна, що вимагає певних комплексних підходів для її з'ясування.

Така наукова мультидисциплінарність певним чином може бути пояснена багатоінституціональним механізмом публічного адміністрування правового захисту ветеранів війни.

Узагальнення всіх публічних інституцій, задіяних у цій сфері, дозволяє виокремити такі складові цього механізму, які репрезентують практично всі гілки влади в Україні:

1. *Офіс Президента України*, на який покладено завдання щодо здійснення експертного аналізу політичних, економічних, *соціальних, гуманітарних* та інших процесів, що відбуваються в Україні і світі, підготовки за його результатами для подання на розгляд Президентіві України пропозиції з питань формування та реалізації внутрішньої і зовнішньої політики держави, спрямованої на забезпечення додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина (пп. 1. п. 4 Положення Про Офіс Президента України) [2].

На практиці до такої діяльності у сфері захисту прав ветеранів війни залучені Директорат з питань внутрішньої та гуманітарної політики та Департамент з питань звернень громадян. Із числа посадових осіб Офісу Президента України безпосередньо здійснює державні повноваження щодо забезпечення конституційних прав ветеранів війни Радник – уповноважений Президента України з питань учасників бойових дій (за згодою). Переформування структурних елементів та перерозподіл повноважень посадових осіб Офісу Президента України постійно триває.

2. *Комітет Верховної Ради України у справах ветеранів, учасників бойових дій, учасників антитерористичної операції та людей з інвалідністю*, який є профільним комітетом Верховної Ради України. Спочатку він був створений 4 грудня 2007 р. як Комітет Верховної Ради України у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів. Згодом, 4 грудня 2014 р., він був перейменований на Комітет Верховної Ради України у справах ветеранів та інвалідів. Чинна назва була затверджена 4 лютого 2015 р. [3].

3. У структурі Секретаріату *Кабінету Міністрів України* з 24 липня 2019 р. введено посаду Урядового уповноваженого з прав осіб з інвалідністю з утворенням його апарату, що також опікується питанням правового захисту прав ветеранів війни [4]. До цього при Кабінеті Міністрів України існувала Рада у справах інвалідів, яка 14 вересня 2016 року була замінена Радою у справах осіб з інвалідністю, до якої входив Уповнова-

жений Президента України з прав людей з інвалідністю, працівники урядових структур, інші чиновники [5].

4. У системі *центральных органів виконавчої влади*, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, існує декілька міністерств та відомств, уповноважених щодо захисту прав ветеранів війни.

Міністерство у справах ветеранів України є головним органом у системі центральных органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності (далі – ветерани), членів сімей таких осіб і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України» [6]. Міністерство має значне організаційно-штатне наповнення і до його складу входить понад 40 основних структурних підрозділів, 12 із яких мають відповідні відділи і сектори [7]. Створена мережа територіальних відділів Міністерства у справах ветеранів України у всіх областях України, Автономній Республіці Крим, м. Києві та м. Севастополі [8], а у складі директорату стратегічного планування та європейської інтеграції функціонує відділ з формування та розвитку регіональної політики у справах ветеранів.

Міністерство соціальної політики України є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері соціальної політики, зокрема «соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, які звільняються, осіб, звільнених з військової служби, ветеранів праці, ветеранів війни, осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» в частині організації виплати їм разової грошової допомоги» [9].

Міністерство оборони України є «головним органом у системі центральных органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період» [10]. Зокрема серед завдань, покладених на дане міністерство, є такі, які безпосередньо стосуються питань захисту прав ветеранів війни, а саме: (1) з утворення комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, організації її роботи та видання відповідних документів військовослужбовцям і працівникам Міноборони та Збройних Сил (підпункт 77 п. 4 Положення про Міністерство оборони України); (2) здійснення заходів, спрямованих на реалізацію соціально-економічних і правових гарантій військовослужбовцям, членам

їх сімей та працівникам Збройних Сил, особам, звільненим у запас або відставку, а також членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали інвалідами під час проходження військової служби або потрапили в полон у ході бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (підпункт 81 п. 4 Положення); (3) організації санаторно-курортного лікування військовослужбовців та ветеранів військової служби, членів їх сімей, ветеранів війни, працівників Збройних Сил та інших категорій громадян, яким надано право на користування закладами охорони здоров'я Міноборони (підпункт 94 п. 4 Положення).

Певним чином залучені до адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни практично всі силові міністерства і відомства, де створені відповідні відомчі та міжвідомчі комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій.

Активно задіяні у цьому напрямі соціальної роботи різні колегіальні дорадчі органи при органах державної влади, як наприклад Національна рада з відновлення України від наслідків війни, яка є консультативно-дорадчим органом при Президентові України, створеним 21 квітня 2022 року з метою подолання наслідків російсько-української війни 2022 року. Зокрема у складі цієї Національної ради функціонує робоча група «Захист прав ветеранів» [11].

Інституціональна багатоманітність адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни обумовлює і певну неоднозначність визначення галузевої належності нормативно-правових актів, які регулюють цю діяльність.

Так, базовий для такого захисту Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року, № 3551-ХІІ (редакція від 05 лютого 2023) суб'єкти правозастосування кваліфікують як частину або військового законодавства або законодавства з соціального захисту [12].

Цей Закон безпосередньо спричинив прийняття 20 підзаконних актів, останніми серед яких є: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 червня 2022 № 663 «Про затвердження Порядку проведення комплексного огляду системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України» [13]; Постанова Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 150 «Про затвердження Порядку надання медичної допомоги в закладах охорони здоров'я Міністерства оборони, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Міністерства внутрішніх справ, інших центральных органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють

керівництво військовими формуваннями, особам, визначеним пунктами 7, 11–14 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [14]; Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 203. Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які виконували бойове (службове) завдання із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з військовими формуваннями інших держав і незаконними збройними формуваннями [15]. Ці підзаконні акти також отримують подвійну кваліфікацію.

Важко встановити галузеву належність рішень Конституційного Суду України, де визначається відповідність Конституції України окремих положень цього Закону. Наприклад, такі рішення, у яких визнається неконституційність змін різних частин ст. 12, можуть бути кваліфіковані як джерела конституційного права [16; 17]. Водночас ті рішення Конституційного Суду, які істотно змінюють порядок правового регулювання захисту прав ветеранів досить часто кваліфікують як джерела права прав людини [18; 19].

Важливим джерелом правового механізму захисту прав ветеранів війни і водночас права прав людини є Постанова Великої Палати Верховного Суду у зразковій справі № 440/2722/20 (провадження № 11-349зай20), яка стосувалася оскарження бездіяльності Центру по нарахуванню та здійсненню соціальних виплат та управління соціального захисту населення виконавчого комітету міської ради щодо нарахування і виплати разової грошової допомоги інваліду війни до 5 травня у 2020 році у розмірі, передбаченому статтею 13 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» в редакції Закону № 367-XIV (далі – Закон № 3551-XII). З'ясувавши, що Рішенням Конституційного Суду України від 27 лютого 2020 року № 3-р/2020 відновлено дію частини п'ятої статті 13 Закону № 3551-XII і що Кабінет Міністрів України у постанові від 19 лютого 2020 року № 112 «Деякі питання виплати у 2020 році разової грошової допомоги, передбаченої Законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань» визначив, що у 2020 році виплата разової грошової допомоги до 5 травня, передбаченої Законом № 3551-XII, особам з інвалідністю внаслідок війни II групи, здійснюється у розмірі меншому, ніж це передбачено частиною п'ятою статті 13 цього Закону, Велика Палата визнала обґрунтованим висновок суду першої інстанції про те, що разова грошова допомога до 5 травня у 2020 році повинна виплачуватися особам з інвалідністю внаслідок

війни у розмірі, встановленому частиною п'ятою статті 13 Закону № 3551-XII у редакції Закону № 367-XIV (пункти 43–47 постанови). Дуже важливим є те, що Велика Палата, керуючись принципом верховенства права, дійшла висновку, що гарантовані особі законом виплати, пільги тощо неможливо ставити в залежність від видатків бюджету (пункти 62–65 постанови) [20].

Висновки. Отже, не можна безпідставно спрощувати методологічні засади даної роботи, адже досліджувана проблематика не може бути віднесена лише до предметної галузі науки адміністративного права. Об'єктивно джерела правоутворення, що були нами розглянуті, є складним міжгалузевим комплексом. Однак на самому початку роботи нами було визначено те, що саме адміністративістський підхід є базовим. Тому правові норми, які регулюють адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни, виступають ядром цього міждисциплінарного комплексу, до якого слід віднести окрім джерел адміністративного права, джерела права національної безпеки та військового права, права соціального забезпечення, що базуються на фундаменті норм конституційного права та права прав людини.

Враховуючи те, що адміністративне право є провідним для багатьох галузей публічного права, подібно до того як цивільне право щодо інших галузей приватного права, пріоритетність адміністративного підходу не викликає жодного сумніву. Однак методологічно правильним буде загострити проблему таким чином: що більшою мірою визначає правову природу предмета нашого дослідження – військове право чи право соціального забезпечення?

Слід визнати, що це не просто юридико-технічне питання наукової та нормативної «відомості», у цій проблемі віддзеркалюється політико-правовий дуалізм соціального статусу військової людини як воїна та громадянина. Тому наступним кроком нашого дослідження має бути короткий екскурс в історію проблеми, що дозволить остаточно розставити всі теоретико-методологічні пріоритети.

Література

1. Колпаков В. К. Правова природа відносин адміністративного судочинства. Право України 2016. № 2. С. 26.
2. Положення Про Офіс Президента України, затверджено Указом Президента України від 25 червня 2019 року № 436/2019. *Офіційний вісник України* від 05.07.2019, № 51, стор. 17, стаття 1734, код акта 94966/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/2019#Text>
3. Постанова Верховної Ради України 4 лютого 2015 року № 148-VIII Про внесення змін до деяких постанов Верховної Ради України щодо предметів відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання *Відомості Верховної Ради*, 2015, № 10, ст. 69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-19/paran36#n36>

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 665 Деякі питання Секретаріату Кабінету Міністрів України. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/deyaki-pitannya-sekretariatu-kabinetu-ministriv-t240719>>

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2016 р. № 628. Про утворення Ради у справах осіб з інвалідністю. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/249330434>

6. Положення про Міністерство у справах ветеранів України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1175 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2020 р. № 276). *Офіційний вісник України* від 15.01.2019, № 4, стор. 123, стаття 154, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2018-%D0%BF#>

7. Структура Міністерства у справах ветеранів України. Портал Міністерства у справах ветеранів України URL: <https://mva.gov.ua/ua/pro-ministerstvo/polozhennay-pro-ministerstvo-u-spravah-veteraniv-ukrainy>

8. Контакти територіальних відділів. Портал Міністерства у справах ветеранів України URL: <https://mva.gov.ua/ua/pro-ministerstvo/polozhennay-pro-ministerstvo-u-spravah-veteraniv-ukrainy>

9. Положення про Міністерство соціальної політики України, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423. *Офіційний вісник України* від 07.07.2015, № 51, стор. 52, стаття 1655, код акта 77475/2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF>

10. Положення про Міністерство оборони України, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 671 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 730). *Офіційний вісник України* від 12.12.2014, № 97, стор. 51, стаття 2796, код акта 74935/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF#Text>>

11. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Захист прав ветеранів» URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/protection-of-the%20rights-of-war-veterans.pdf>

12. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року, № 3551-ХІІ. Редакція від 05.02.2023. Відомості Верховної Ради України, 1993, № 45, ст. 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.06.2022 № 663 «Про затвердження Порядку проведення комплексного огляду системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України». *Офіційний вісник України* від 24.06.2022. № 49, стор. 334, стаття 2760, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/663-2022-%D0%BF>

14. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 150. Про затвердження Порядку надання медичної допомоги в закладах охорони здоров'я Міністерства оборони, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Міністерства внутрішніх справ, інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, особам, визначеним пунктами 7, 11-14 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» *Офіційний вісник України* від 29.04.2022, № 33,

стор. 235, стаття 1771, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/150-2022-%D0%BF>

15. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 203. Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які виконували бойове (службове) завдання із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з військовими формуваннями інших держав і незаконними збройними формуваннями. *Офіційний вісник України* від 24.03.2020, № 23, стор. 262, стаття 888, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203-2020-%D0%BF>

16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» і 101 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу I, пунктів 1-4, 6-22, 24-100 розділу II Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України) м. Київ, Справа N 1-28/2008 22 травня 2008 року N 10-рп/2008. *Офіційний вісник України* від 06.06.2008, № 38, стор. 22, стаття 1272, код акта 43177/2008 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08>

17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 29, 36, частини другої статті 56, частини другої статті 62, частини першої статті 66, пунктів 7, 9, 12, 13, 14, 23, 29, 30, 39, 41, 43, 44, 45, 46 статті 71, статей 98, 101, 103, 111 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (справа про соціальні гарантії громадян) м. Київ Справа N 1-29/2007 9 липня 2007 року N 6-рп/2007. *Офіційний вісник України* від 27.07.2007, № 52, стор. 138, стаття 2132 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0a6p710-07>

18. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 9 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року No 76-VIII (справа про соціальний захист ветеранів війни та членів їхніх сімей) від 18.12.2018, No 12-р/2018. *Офіційний вісник України* від 25.01.2019, № 7, стор. 114, стаття 228 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-18>

19. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, четвертої статті 59 Закону України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів) від 17 березня 2004 року No 7-рп/2004. *Офіційний вісник України* від 09.04.2004, № 12, том 1, стор. 208, стаття 763, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-04>

20. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 січня 2021 року у справі No 440/2722/20 (провадження No 11-3493ai20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94377739>